

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

VAN İLİ SOSYOEKONOMİK ANALİZ RAPORU

Eylül 2024

İçindekiler

1	Genel Bilgi	1
2	Nüfus Göstergeleri	3
3	Ekonomi	6
4	İstihdam	7
5	Dış Ticaret.....	9
6	Turizm Göstergeleri.....	10
7	Sanayi Göstergeleri	12
8	Eğitim Göstergeleri	15
9	Sağlık Göstergeleri	16
10	Tarım Göstergeleri.....	18
	KAYNAKÇA	21

Tablolar

Tablo 1: İdari Birim Sayıları	1
Tablo 2: İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması.....	3
Tablo 3: Kurumsal Olmayan Nüfusun İşgücü Durumu [15+ yaş]	7
Tablo 4: İl Düzeyinde İstihdam ve İşsizlik Oranları.....	9
Tablo 5: Dış Ticaret Verileri	9
Tablo 6: 2023 Yılı İşletme Belgeli Konaklama İstatistikleri.....	11
Tablo 7: 2022 Yılı Belediye Belgeli Konaklama İstatistikleri.....	11
Tablo 8: Coğrafi İşaretli Ürün Listesi	14
Tablo 9: Okul, Derslik ve Öğrenci Sayıları.....	15
Tablo 10: Sağlık Göstergeleri.....	16

Şekiller

Şekil 1: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması.....	2
Şekil 2: İl SEGE-2017 Gelişmişlik Kademeleri Haritası	2
Şekil 3: Van İli Nüfus Değişimi	4
Şekil 4: Cinsiyete ve Yaş Aralıklarına Göre Nüfus Dağılımı.....	4
Şekil 5: Bağımlılık Oranları	5
Şekil 6: Net Göç ve Net Göç Hızı.....	5
Şekil 7: GSYH ve Kişi Başına GSYH	6
Şekil 8: Van İli Ekonominin İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSYH Dağılımı	7
Şekil 9: İşsizlik Oranı	8
Şekil 10: İstihdamın Sektörel Dağılımı, TRB2 Bölgesi	8
Şekil 11: Patent Başvuru Sayısı.....	12
Şekil 12: Faydalı Model Başvuru Sayısı	13
Şekil 13: Marka Başvuru ve Tescil Sayıları.....	13
Şekil 14: Okuma Yazma Bilmeyenlerin Oranı.....	15
Şekil 15: Lise ve Üniversite Mezunlarının Oranı.....	16
Şekil 16: Yüz Bin Kişi Başına Toplam Hastane Yatak Sayısı.....	17
Şekil 17: Küçükbaş ve Büyükbaş Hayvan Sayısı.....	18
Şekil 18: Hayvansal Ürünlerin Üretim Miktarları	19
Şekil 19: Tarım Alanı ve Bitkisel Üretim Miktarı.....	20

1 Genel Bilgi

Van ili Doğu Anadolu'nun en kalabalık şehri olup coğrafi olarak ülkenin doğusunda yer almaktadır. Doğuda İran ile uzun bir sınırı bulunan ilin batısında Van Gölü yer almaktadır. Otuz büyükşehirden biri olan Van ilinde büyükşehir belediyesi ile birlikte 14 belediye, 13 ilçe ve 694 mahalle bulunmaktadır. 2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı Kanun'a göre *(On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun)* Van ilindeki tüm köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Van ilinin toplam yüzölçümü 20.921 kilometrekaredir.

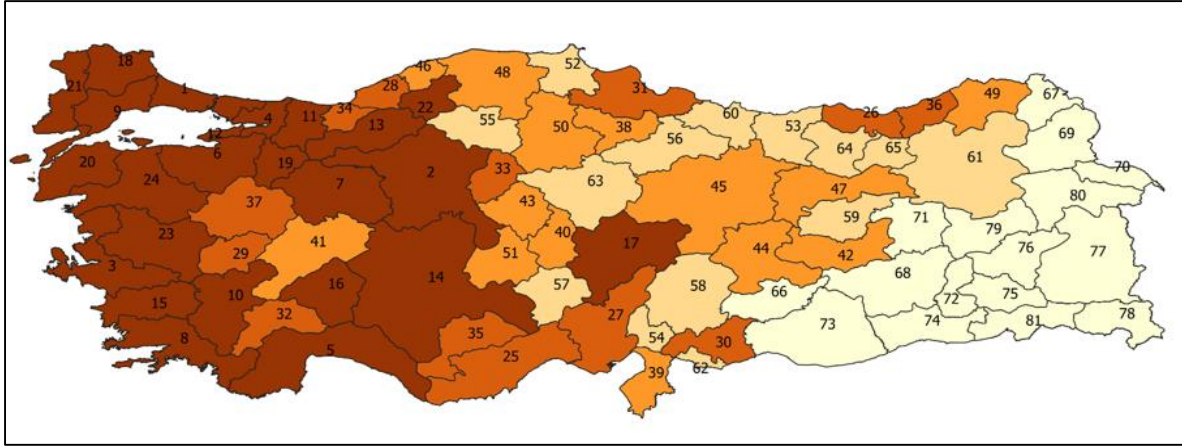
Tablo 1: İdari Birim Sayıları

İdari Birim	Sayı
Belediye sayısı	14
İlçe sayısı	13
Mahalle sayısı	698

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2024.

2017 yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na (SEGE-2017) göre Van ili Türkiye'de 81 il arasında 77. sırada yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019a). Güçlü Temel Bileşenler Analizine göre hazırlanan araştırma için sekiz başlık altında 52 değişkenden yararlanılmıştır. 2017 yılı çalışmasında kullanılan il bazında kişi başına düşen GSYH değişkeni hariç diğer tüm değişkenler, SEGE-2011 çalışmasında kullanılan veri setinde de yer almıştır. SEGE-2011'e göre Van ili 75. sırada yer almakta iken 2017 SEGE araştırmasında iki sıra gerileyerek 77. sıraya düşmüştür.

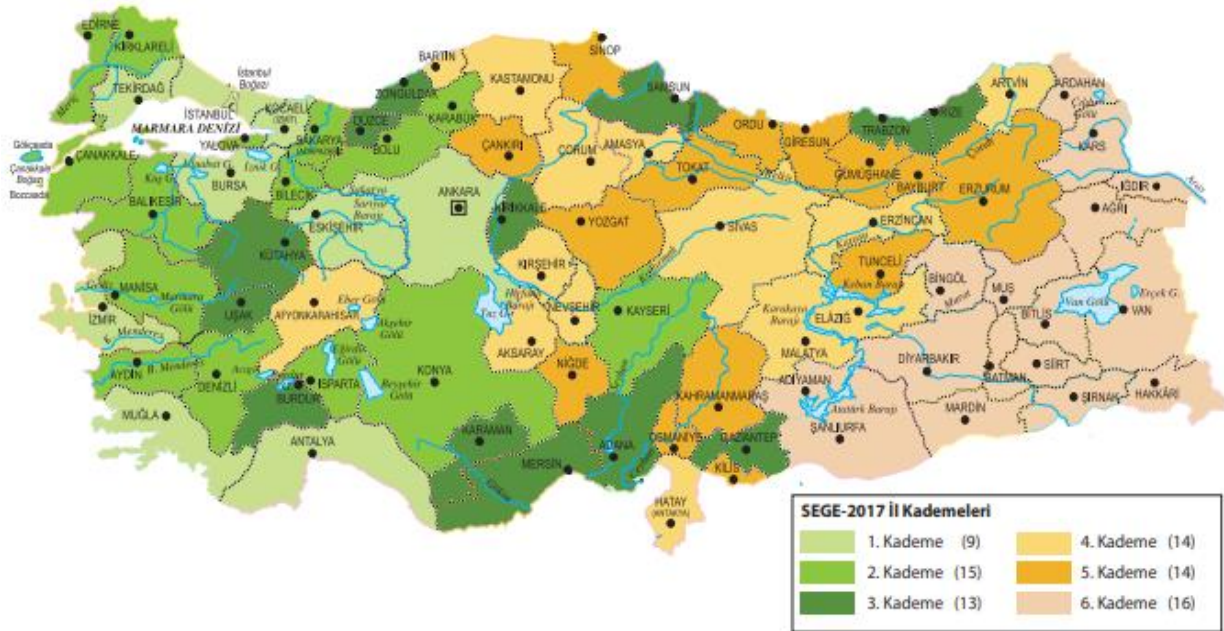
Şekil 1: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

Kaynak: İl SEGE-2017 çalışmasından üretilmiştir.

Türkiye’de bulunan iller sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine göre altı kademeye ayrılmaktadır. En gelişmiş iller birinci kademede yer alırken en az gelişmiş iller altıncı kademede yer almaktadır. Şekil 2’de yer alan Türkiye haritasına bakıldığında altıncı kademe illerinin Van’ın da içinde bulunduğu Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 2: İl SEGE-2017 Gelişmişlik Kademeleri Haritası

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019a.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”nda (SEGE 2022) 56 değişken kullanılarak Türkiye’de bulunan toplam 973 ilçenin göreceli sıralamaları ve kademeleri belirlenmiştir. Buna göre Van’ın sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması en iyi olan ilçesi İpekyolu’dur. 973 ilçe arasında 238. sırada olan İpekyolu ilçesinden sonra Tuşba 426. ve Edremit 536. sıralarda yer almıştır. İlçeler içerisinde en son sıralarda Bahçeşaray (960), Saray (958) ve Çaldıran (956) gelmektedir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022). Bu veriler ilçeler arasında (bölge içi) önemli sosyoekonomik gelişmişlik farklarının olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

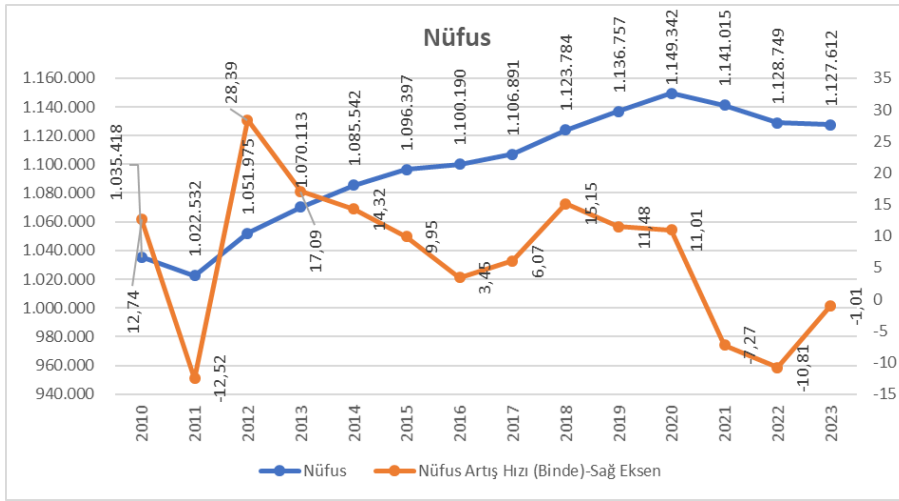
İlçe Adı	2022 SEGE	2017 SEGE	Değişim
İpekyolu	238	285	47
Tuşba	426	771	345
Edremit	536	738	202
Erciş	790	867	77
Gevaş	832	843	11
Çatak	927	892	-35
Muradiye	937	926	-11
Gürpınar	939	927	-12
Başkale	943	949	6
Özalp	949	938	-11
Çaldıran	956	948	-8
Saray	958	941	-17
Bahçeşaray	960	958	-2

Kaynak: İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2022) isimli çalışmadan üretilmiştir.

2 Nüfus Göstergeleri

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Van ilinin 2023 yılı itibarıyla toplam nüfusu 1.127.612’dir. Nüfus bir önceki yıla göre %1,01 azalış kaydetmiştir. Büyükşehir Yasası’ndan dolayı Van’da kent kır ayrımı kalmadığından nüfusun tamamı kentli sayılmaktadır. Toplam nüfusun 574.993’ü (%51) erkek, 552.619’u (%49) kadınlardan oluşmaktadır. Van Gölü hariç alanlar dikkate alındığında kilometrekareye düşen kişi sayısı 58’dir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

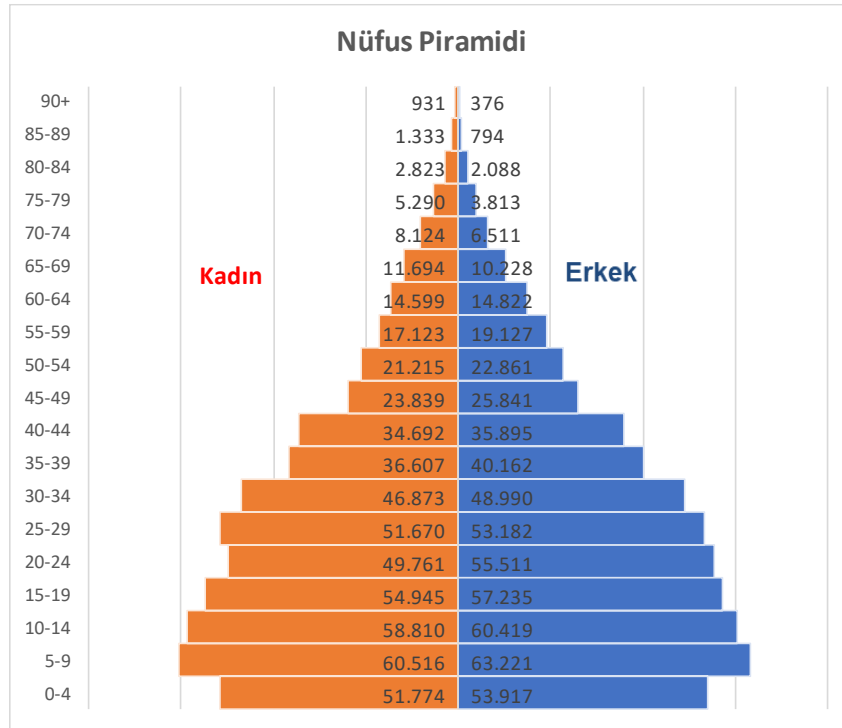
Şekil 3: Van İli Nüfus Değişimi

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

Van ili oldukça genç bir nüfus yapısına sahiptir. TÜİK verilerine göre 2023 nüfusunun %50,2'si 25 yaşın altındadır. Ortanca yaş 24,9 olup 34 yaş olan Türkiye ortanca yaş verisinden oldukça düşüktür. Ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,3 olup Türkiye ortalaması olan 3,1'in üzerindedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

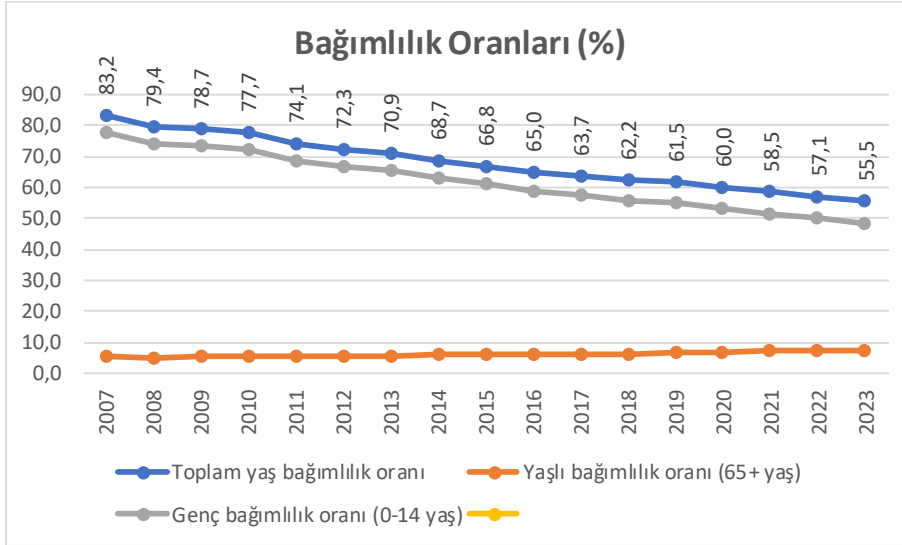
Şekil 4: Cinsiyete ve Yaş Aralıklarına Göre Nüfus Dağılımı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

“15-64” yaş grubundaki her 100 kişi için “0-14” ve “65 ve daha yukarı” yaş gruplarındaki kişi sayısı olarak tanımlanan bağımlılık oranı verilerine bakıldığında Van’da özellikle genç bağımlılık oranının çok yüksek olduğu görülmektedir. Toplam bağımlılık oranı yıllar içerisinde gerilemiş olsa da hala %50’nin üzerinde gerçekleşmiştir. Türkiye için bu oran 2023 yılı için %46,3 seviyesindedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

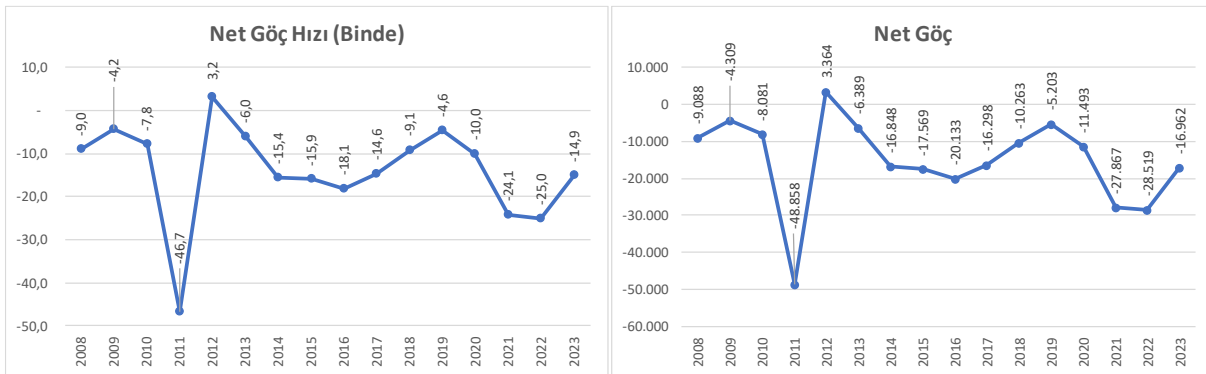
Şekil 5: Bağımlılık Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

Van ilinde doğumlara bağlı olarak nüfus her yıl artarken verilen göç alınan göçten fazla olduğu için net göç genellikle negatif olmaktadır. 2023 yılında Van’a göç eden kişi sayısı 39.585, Van’dan başka illere göç eden kişi sayısı ise 56.547’dir. Net göç -16.962 olurken net göç hızı % -14,93 düzeyindedir. Son 6 yılda toplam net göçün -100.000’in üzerinde olması nüfus artışı olumsuz yönde etkilemektedir.

Şekil 6: Net Göç ve Net Göç Hızı

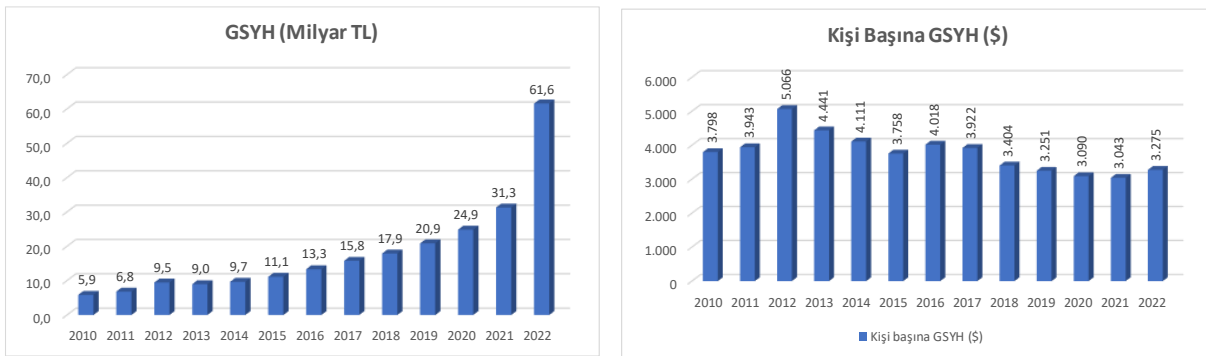

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

3 Ekonomi

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Van ilinin ekonomik büyüklüğü (gayrisafi yurt içi hasıla değeri (GSYH) 2022 yılında 61,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu veriye göre Van ekonomisinin Türkiye içerisindeki payı %0,41 seviyesindedir. Kişi başına GSYH değeri 2022 yılı için 3.275 dolar (54.272 TL) olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ile karşılaştırıldığında, kişi başına düşen GSYH değerlerinin oldukça düşük olduğu ve Türkiye'nin kişi başına GSYH'sinin (10.659 dolar, 176.651 TL) yaklaşık %31'ine denk geldiği görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

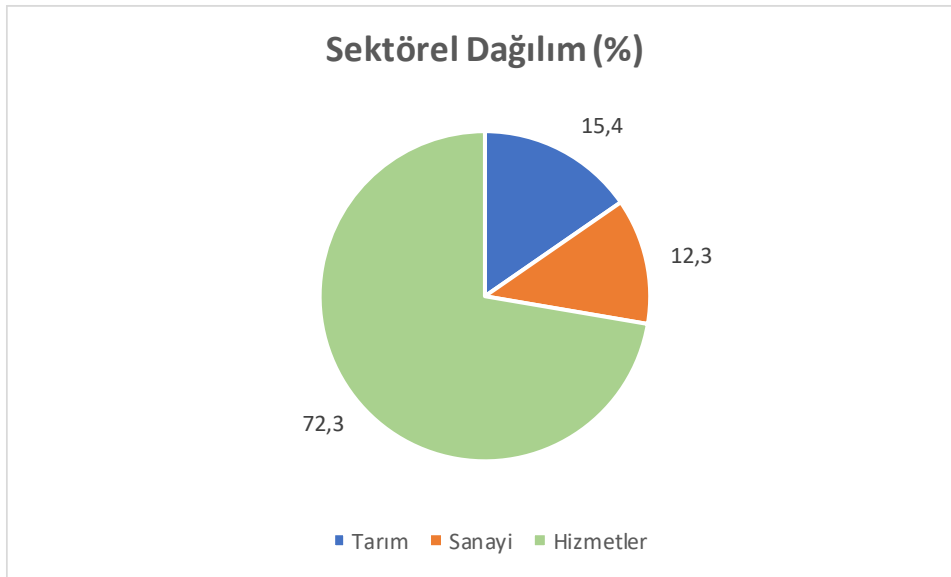
Şekil 7: GSYH ve Kişi Başına GSYH

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

İktisadi faaliyet kollarına göre cari fiyatlarla GSYH oranları incelendiğinde Van ekonomisinde hizmetler sektörünün öne çıktığı görülmektedir. 2022 yılında hizmetler sektörünün payı %72,3 iken sanayi sektörünün payı %10,5 ve tarım sektörünün payı %15,4 seviyesindedir. Türkiye verileri (tarım %7,2, sanayi %35,0, hizmetler %57,8) ile Van verileri karşılaştırıldığında Van ilinde sanayinin ekonomideki payının düşük, hizmetler ve tarımın paylarının ise yüksek olduğu söylenebilir.

Şekil 8: Van İli Ekonominin İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSYH Dağılımı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

4 İstihdam

Türkiye İstatistik Kurumu, istihdam ve işsizlik verilerini 18 Temmuz 2024 tarihine kadar il bazında değil Düzey-2 bazında açıklamaktaydı. 2023 yılında TRB2 Bölgesi'nde istihdam oranı %40 olurken işsizlik oranı %17,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.

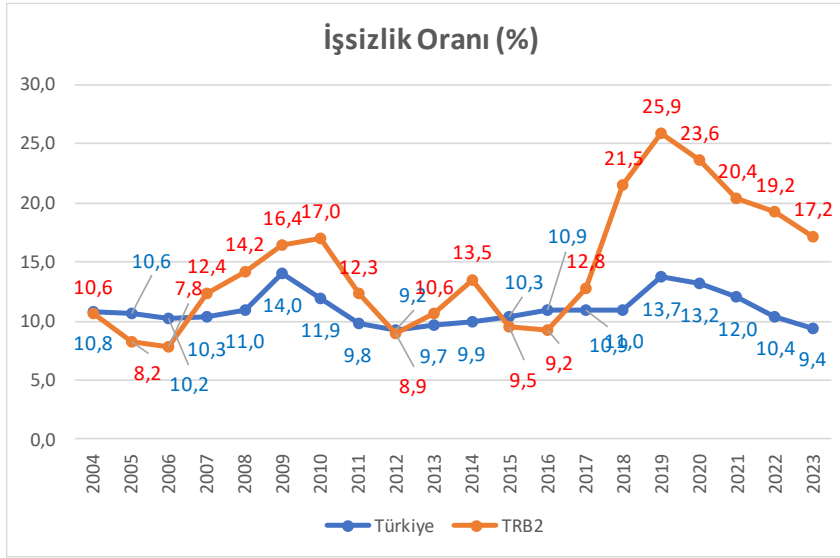
Tablo 3: Kurumsal Olmayan Nüfusun İş Gücü Durumu [15+ yaş]

İş Gücü İstatistikleri	2010		2023	
	Türkiye	TRB2 Bölgesi	Türkiye	TRB2 Bölgesi
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (1000)	52.541	1.138	65.425	1.403
İş gücü (1000)	25.641	500	34.896	677
İstihdam (1000)	22.594	415	31.632	561
İşsiz (1000)	3.046	85	3.264	117
İş gücüne dahil olmayan nüfus (1000)	26.901	639	30.528	725
İş gücüne katılma oranı (%)	48,8	43,9	53,3	48,3
İşsizlik oranı (%)	11,9	17,0	9,4	17,2
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	14,8	24,5	-	-
İstihdam oranı (%)	43,0	36,4	48,3	40,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

İstihdamın en önemli göstergesi olan işsizlik oranı hem Türkiye hem de TRB2 Bölgesi'nde 2019 yılında oldukça yüksek seviyeleri gördükten sonra gerilemeye başlamıştır. 2019 yılında %25,9 olan TRB2 Bölgesi işsizlik oranı yıllar içinde azalarak %17,2'ye gerilemiştir.

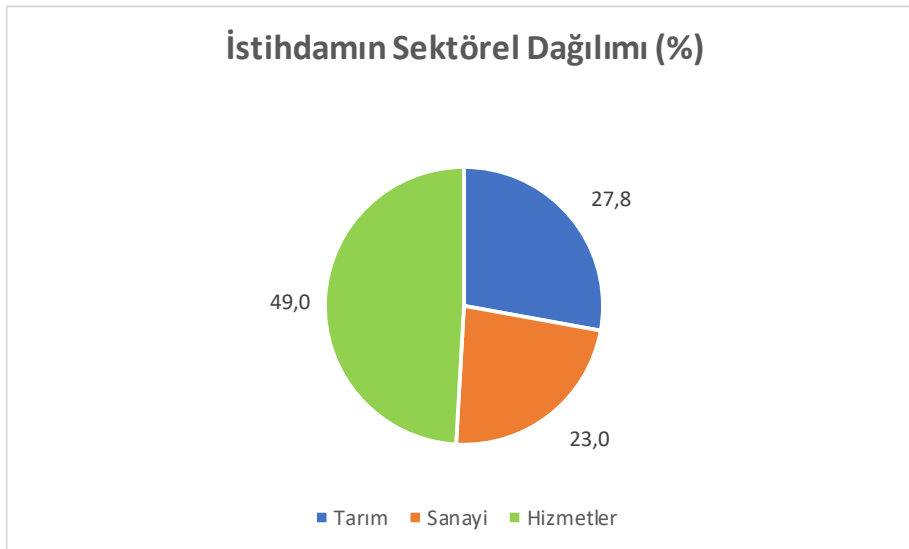
Şekil 9: İşsizlik Oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

İstihdamın sektörel dağılımı incelendiğinde 2023 yılında TRB2 Bölgesi'nde hizmetler sektörünün payının %49, sanayi sektörünün payının %23 ve tarım sektörünün payının ise %27,8 olduğu görülmektedir. Tarımın istihdam oranı çok yüksek olmasına rağmen üretimdeki payının düşük olması, katma değerli üretimin yeterli olmamasından ya da gizli işsizlikten kaynaklı olabilir. Sektörel bazda Türkiye ile karşılaştırıldığında (hizmetler %57,6 tarım %14,8, sanayi %27,5) tarımdaki istihdam oranının oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Şekil 10: İstihdamın Sektörel Dağılımı, TRB2 Bölgesi

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

18 Temmuz 2024 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu 2022 ve 2023 yıllarına ait İl Düzeyinde İşgücü İstatistiklerini yayımlamıştır. Buna göre Van ili 2023 yılında %47,5 iş gücüne katılma oranı ile iller sıralamasında 67. sırada yer almaktadır. İstihdam oranı %38,5 olan Van ili %19,1 işsizlik oranı ile 2. sırada yer almaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024b).

Tablo 4: İl Düzeyinde İstihdam ve İşsizlik Oranları

Oranlar	2022	2022 Sıralama	2023	2023 Sıralama
İş Gücüne Katılma Oranı (%)	46,6	73	47,5	67
İstihdam Oranı (%)	36,5	75	38,5	75
İşsizlik Oranı (%)	21,7	2	19,1	2

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024b.

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre 2023 yılı Aralık ayı itibarıyla Van ilinde aktif sigortalı sayısı 210.207'dir. Bu çalışanların 136.011'i 4a kapsamında, 21.709'u 4b kapsamında ve 52.487'si 4c kapsamındadır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2024).

5 Dış Ticaret

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Van ilinde 2022 yılında ihracat 26,2 milyon dolar, ithalat ise 16,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına ihracat 2022 yılında 23 dolar olurken kişi başına ithalat 15 dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin kişi başına ihracat ve ithalat verileri ile karşılaştırıldığında Van ilindeki değerlerin oldukça düşük kaldığı görülmektedir.

Tablo 5: Dış Ticaret Verileri

Dış Ticaret Verileri	2021	2022
Toplam İhracat (bin \$)	25.337	26.196
Toplam İthalat (bin \$)	21.814	16.665
Dış Ticaret Hacmi (İhracat + İthalat bin \$)	47.151	42.861
Dış Ticaret Açığı (İhracat - İthalat bin \$)	3.523	9.531
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı ((İhracat/İthalat)*100)	116,2	157,2
Kişi Başına İhracat (İhracat/Nüfus) (dolar)	22	23
Kişi Başına İthalat (İthalat/Nüfus) (dolar)	19	15

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2024).

Kişi başına ihracat ve ithalat, TÜİK verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Ticaret Bakanlığı faaliyet illerine göre ihracat verilerini yayımlamaktadır. Bu veriler ihracatçı firmaların kanuni merkezleri bazında açıklanan veriler ile karşılaştırıldığında farklılıklar ortaya çıktığı görülmektedir. Faaliyet illerine göre Van ilinin ihracat tutarı 2022 yılında 41,3 milyon dolar olurken 2023 yılında 39,2 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir (Ticaret Bakanlığı, 2024). Bu veriler dikkate alındığında kişi başına ihracat tutarının 2022 yılında 37 dolar ve 2023 yılında 35 dolar olduğu hesaplanmıştır.

6 Turizm Göstergeleri

Van ili son yıllarda özellikle İranlı vatandaşlar için önemli bir turizm merkezi haline gelmiştir. Turizm sektörü başta oteller, giyim ve ayakkabı mağazaları, lokanta ve kafeler olmak üzere birçok sektör için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Van ili, Van Gölü'nün yanı sıra sahip olduğu doğal güzellikler ve tarihi değerleri ile turistleri cezbetmeye devam etmektedir. Başta Urartular olmak üzere birçok medeniyetin izlerini taşıyan Van ilinde pek çok tarihi yapıya rastlamak mümkündür. Van'da son yıllarda Nevruz döneminde yapılan Van Shopping Fest (Alışveriş Festivali) gibi organizasyonlar turizmin canlanmasına katkı sağlamıştır. Bu etkinliklerde kurum ve kuruluşların beraber hareket etmeleri, etkinliğin Van iline faydasını en üst seviyeye taşımıştır. Her ne kadar COVID-19 salgını nedeniyle alınan tedbirlere bağlı olarak 2020 yılı turizm adına beklentileri karşılamasa da salgının etkisinin ortadan kalkmasıyla Van ilinde turizm hareketliliği tekrar başlayacaktır.

TÜİK Van Bölge Müdürlüğü ve Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) iş birliği ile gerçekleştirilen *İranlı Ziyaretçilerin Van Ekonomisine Katkısı ve Beklentileri Araştırması* çalışmasında 2018 yılında İranlı ziyaretçilerin kişi başına ortalama harcaması **1.247 TL** olarak gerçekleşmiştir. Van'ı ziyaret eden İranlı vatandaşlardan elde edilen toplam turizm geliri 2018 yılında **231.942.605 TL** olarak tahmin edilmiştir. Kişisel harcamalar (Yeme-içme, konaklama, sağlık vb.) 70.989.733 TL; Diğer mal ve hizmetler (Giyecek ve ayakkabı, hediyelik eşya vb.) ise 146.151.029 TL olarak gerçekleşmiştir. Turizm gelirleri içerisinde en yüksek pay %55,1 ile "Giyecek ve ayakkabı" harcama grubunda olurken yeme-içme %12,7, konaklama ise %11,7 ile en çok harcama yapılan diğer alanlar olmuştur. Ziyaretçiler, seyahatlerini kişisel olarak ya da paket turlar aracılığıyla organize etmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu Van Bölge Müdürlüğü, 2018).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 2023 yılında Van ilinde işletme (Bakanlık) belgeli tesislerde ortalama kalış süresi 2,06 gece olarak gerçekleşmiştir. Yabancı turistlerde bu süre 2,28 iken yerli turistlerde ise 1,85 olmuştur. Türkiye'de ortalama kalış süresi 2,63 gecedir. Bu tesislerde toplam tesise geliş sayısı 336.048, toplam geceleme sayısı 692.781 olarak gerçekleşmiştir. Doluluk oranı toplamda %43,52 seviyesinde gerçekleşmiştir. En yüksek doluluk oranına sahip ilçeler, Başkale (%52,83) ve Edremit (%47,30) ilçeleridir.

Tablo 6: 2023 Yılı İşletme Belgeli Konaklama İstatistikleri

	Tesis Geliş Sayısı			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Başkale	-	4.553	4.553	0,00	3,76	3,76	0,00	52,83	52,83
Çaldıran	3.674	6.741	10.415	2,00	2,32	2,21	9,79	20,86	30,65
Edremit	5.434	33.939	39.373	2,19	1,51	1,61	8,88	38,42	47,30
Erciş	2	18.161	18.163	1,00	1,96	1,96	0,00	46,95	46,95
Gevaş	1.308	2.270	3.578	1,99	1,99	1,99	12,36	21,47	33,83
İpekyolu	152.974	99.047	252.021	2,30	1,80	2,10	28,90	14,66	43,56
Muradiye	154	3.839	3.993	2,01	2,00	2,00	1,72	42,74	44,46
Özalp	1.577	2.375	3.952	2,17	2,16	2,17	18,30	27,43	45,73
Toplam	165.123	170.925	336.048	2,28	1,85	2,06	23,70	19,82	43,52

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024.

Belediye belgeli konaklama tesislerinde 2022 yılında ortalama 1,76 gece kalınmıştır. Yabancı turistlerde bu oran 2,12, yerli turistlerde ise 1,472 olarak gerçekleşmiştir. Bu tesislerde toplam tesise geliş sayısı 346.016, toplam geceleme sayısı 609.963 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 7: 2022 Yılı Belediye Belgeli Konaklama İstatistikleri

	Tesis Geliş Sayısı			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Edremit	605	2.423	3.028	2,93	2,64	2,70	11,78	42,52	54,30
Erciş	618	31.846	32.464	1,27	1,23	1,23	0,71	35,17	35,88
İpekyolu	149.521	135.593	285.114	2,12	1,55	1,85	33,66	22,37	56,03
Merkez	2.349	2.483	4.832	2,58	1,98	2,27	50,57	40,98	91,54
Muradiye	377	1.758	2.135	1,80	2,20	2,13	5,49	31,29	36,79
Tuşba	393	18.050	18.443	1,14	1,00	1,00	1,63	65,97	67,61
Toplam	153.863	192.153	346.016	2,12	1,47	1,76	29,19	25,27	54,46

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024.

7 Sanayi Göstergeleri

Van ilinde Tuşba ve Erciş ilçelerinde 2 organize sanayi bölgesi (OSB) aktif olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşunun (OSBÜK) verilerine göre Van OSB’de 374, Erciş OSB’de ise 38 parsel bulunmaktadır. Van Tarıma Dayalı İhtisas Besi Organize Sanayi Bölgesi (TDİOSB) planlama aşamasında olup alanı 394,3 hektardır. VAN OSB’de 193 parsel, Erciş OSB’de ise 24 parsel tahsis edilmiştir.

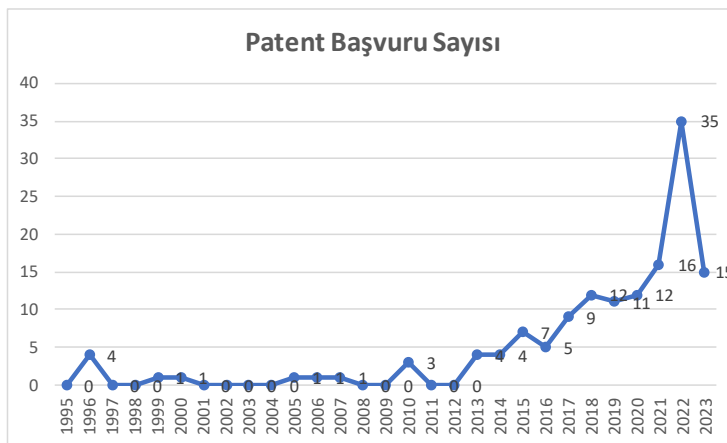
Tablo 9: Van İli OSB Verileri

OSB Ünvanı	Van	Erciş	Van TDİ (Besi)
OSB Türü	Karma	Karma	TDİOSB
Fiili Durumu	İşletmede (Faaliyette)	İşletmede (Faaliyette)	Planlama Aşamasında
Kuruluş Onayı Veren Bakanlık	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Tarım ve Orman Bakanlığı
OSB Alanı (Hektar)	525,0	55,9	394,3
Toplam Parsel Sayısı	374	38	-
Tahsis Edilen Parsel Sayısı	193	24	-
Tahsis Edilecek Parsel Sayısı	181	14	-
Üretim Yapılan Parsel Sayısı	150	4	-
İnşaatı Devam Eden Parsel Sayısı	18	12	-
Diğer Parseller	25	8	-

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, 2024.

Türk Patent ve Marka Kurumu verilerine göre son birkaç yıl içerisinde Van ilinden yapılan patent başvuru sayısında artış yaşandığı gözlenmiştir. 2022 yılında 35 olan patent başvuru sayısı 2023 yılında 15 olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılından bu yana 12 patent tescili gerçekleşmiştir (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024a).

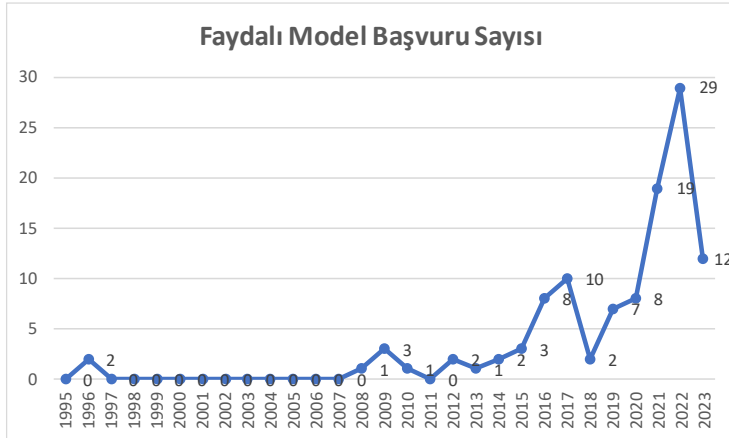
Şekil 11: Patent Başvuru Sayısı

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024a.

Van ilinden yapılan faydalı model başvuru sayısında son yıllarda gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Faydalı model başvuru sayısı 2022 yılında 29'a ulaşmıştır. 2009-2023 yılları arasında 20 adet faydalı model tescil edilmiştir (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024a).

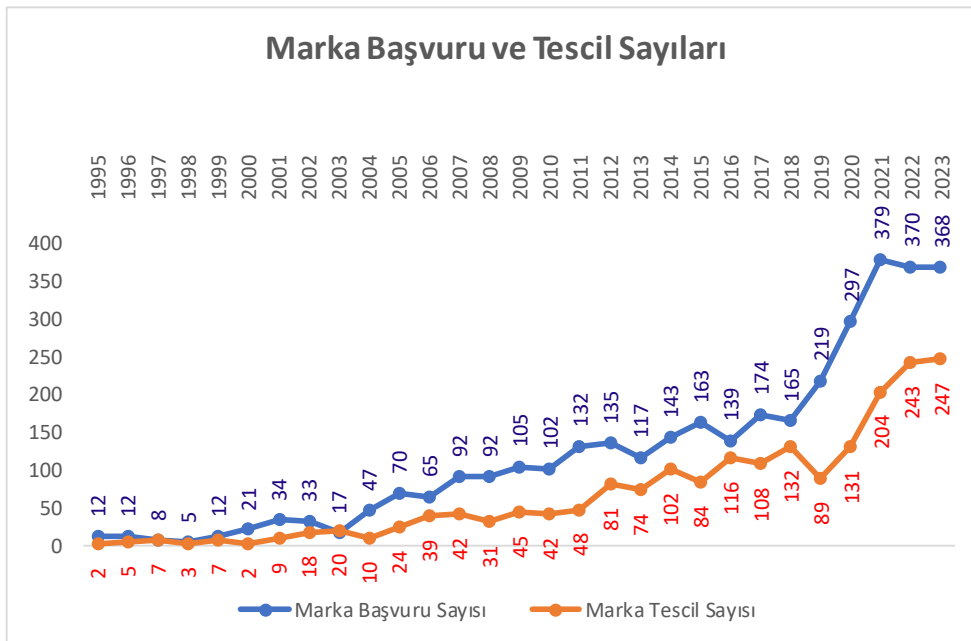
Şekil 12: Faydalı Model Başvuru Sayısı

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024a.

1995-2023 yılları arasında Van ilinde gerçekleşen marka başvuru sayısı 3.528 olurken 1.965 adet marka tescili gerçekleşmiştir. Son yıllarda yıllık marka tescil sayısı 400'e yaklaşmıştır (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024a).

Şekil 13: Marka Başvuru ve Tescil Sayıları

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024a.

2011-2023 yılları arasında 607 adet tasarım başvurusu yapılmış olup bunların 385 adedi tescil edilmiştir (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024a). Türk Patent ve Marka Kurumu coğrafi işaret verilerine göre Van iline tescil edilmiş 6 adet menşe adı ve 12 adet mahreç işareti olmak üzere 18 coğrafi işaretli ürün bulunmaktadır (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024b).

Tablo 8: Coğrafi İşaretli Ürün Listesi

Sıra No	Coğrafi İşaretin Adı	Tescil Yılı	Türü	Ürün grubu
1	Bahçesaray Cevizi	2022	Menşe Adı	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar
2	Erciş Üzüümü	2020	Menşe Adı	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar
3	Gevaş Fasulyesi	2023	Mahreç İşareti	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar
4	Jirkan Kilimi	1997	Mahreç İşareti	Halılar ve kilimler
5	Murtuğa	2017	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar
6	Sihke Kavunu	2023	Mahreç İşareti	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar
7	Tandırda Van Balığı/Tandırda Van İnci Kefali	2022	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar
8	Van Ayran Aşı	2022	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar
9	Van Gül Reçeli	2020	Menşe Adı	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar
10	Van Kahvaltısı	2020	Mahreç İşareti	Diğer ürünler
11	Van Kavut	2018	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar
12	Van Keledoşu	2017	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar
13	Van Kürt Köftesi	2022	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar
14	Van Otlı Peyniri	2018	Menşe Adı	Peynirler
15	Van Pastası	2021	Mahreç İşareti	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar
16	Van Savatlı Gümüş İşlemesi	2017	Menşe Adı	Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
17	Van Sengeseri	2021	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar
18	Çatak Cevizi	2021	Menşe Adı	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024b.

Raporun hazırlandığı tarih itibarıyla başvuru süreci devam eden 5 adet ürün bulunmaktadır. Bunlar Erciş Lahanası (menşe adı), Sirmo (mahreç işareti), Van Kabaklı Keşgül (menşe adı), Van Kekik Balı (menşe adı) ve Van İnci Kefali (menşe adı) şeklindedir (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2024c).

8 Eğitim Göstergeleri

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 2022-2023 eğitim döneminde okul öncesinde 34 bin, ilkokulda yaklaşık 100 bin, ortaokulda yaklaşık 106 bin ve ortaöğretimde yaklaşık 126 bin öğrenci bulunmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024). Yüzüncü Yıl Üniversitesinde 7.858 ön lisans, 16.133 lisans, 4.719 yüksek lisans ve 641 doktora öğrencisi olmak üzere toplam 29.346 öğrenci eğitim almaktadır (Yükseköğretim Kurulu, 2024).

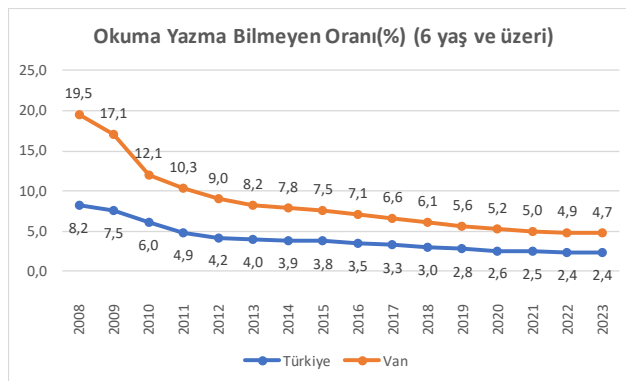
Tablo 9: Okul, Derslik ve Öğrenci Sayıları

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğrenci Sayısı
Okul Öncesi	868	1.364	34.043
İlkokul	872	5.830	99.960
Ortaokul	404	2.768	105.732
Ortaöğretim	176	3.525	125.814

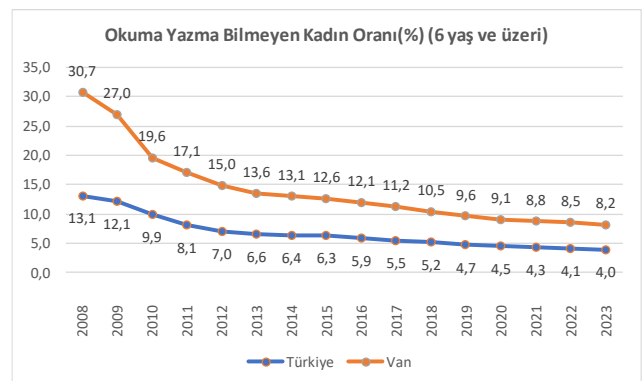
Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, 2024.

2008 yılında Türkiye’de 6 yaş ve üzeri okuma yazma bilmeyenlerin oranı %8,2 iken Van’da %20’ye yakın bir seviyede gerçekleşmiştir. Van ilinde bu oran hızla gerilemiş ve 2023 yılında %4,7 seviyesine inmiştir. Kadınlarda okuma yazma bilmeyenlerin oranı 2008-2023 arasında %31’den %8’e gerilemiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

Şekil 14: Okuma Yazma Bilmeyenlerin Oranı

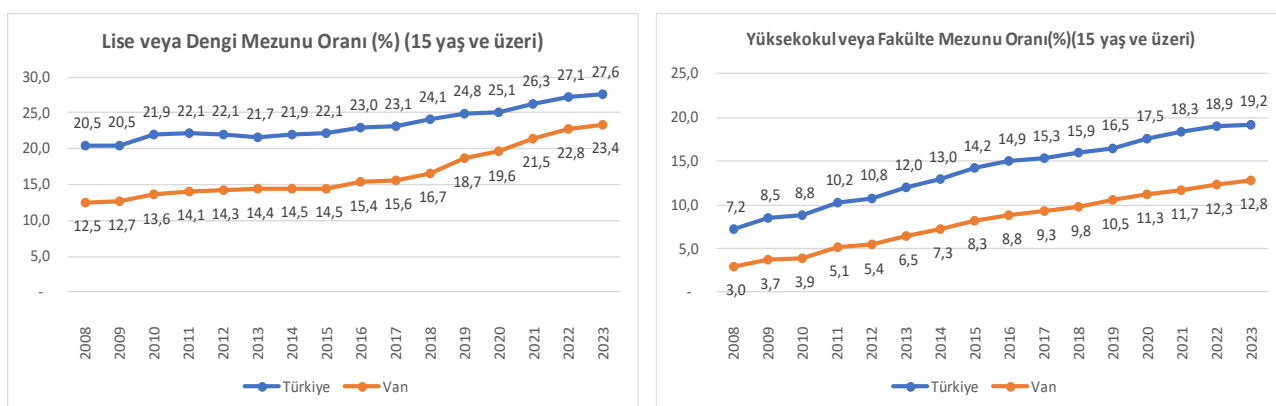
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

15 yaş ve üzeri nüfusta lise ve dengi okul bitirenlerin oranı 2023 yılında Van ilinde %23,4’e, Türkiye’de ise %27,6’ya yükselmiştir. Yıllar içerisinde Van ve Türkiye ortalaması arasındaki fark azalarak 4 puana gerilemiştir. 2008 yılında 15 yaş ve üzeri nüfusta lise veya

dengi kadın mezunu oranı %6,9 iken Türkiye’de %17,1 seviyesindedir. 2023 yılına gelindiğinde Türkiye’de bu oran %23,9 olurken Van’da %18,6 olarak gerçekleşmiştir. 15 yaş ve üzeri yüksekokul veya fakülte mezunu oranı 2023 yılında Türkiye’de %19,2, Van ilinde ise %12,8 seviyesindedir. Kadınlarda bu oran Türkiye için %18,5, Van için %11,4’tür (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a). Mezun oranlarında Van ilinin son yıllarda yüksek bir performans sergilediği görülmektedir. Bunda eğitim altyapısındaki iyileşmeler, ailelerin başta kız çocukların eğitimi olmak üzere eğitime bakış açılarındaki değişim, hanehalkı gelirinde artış yaşanması gibi faktörlerin etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 15: Lise ve Üniversite Mezunlarının Oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

9 Sağlık Göstergeleri

Sağlık Bakanlığına göre 2022 yılında Van ilinde toplam 15 adet hastane faaliyet göstermektedir. Yatak sayısı 3.030 ve 10.000 kişiye düşen yatak sayısı 26,8 olup bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. Van ilinde 387 aile hekimliği birimi bulunmaktadır. Aile hekimliği birimi başına 2.917 kişi düşmektedir. İlde 47 adet acil yardım istasyonu ve 78 adet acil yardım ambulansı bulunmaktadır. 752 uzman hekim bulunurken toplam 1.749 hekim faaliyet göstermektedir. Van’da çalışan dış hekimi sayısı 283 iken eczacı sayısı 340’tır. Hastanelerde 3.117 hemşire ve 684 ebe görev yapmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2024).

Tablo 10: Sağlık Göstergeleri

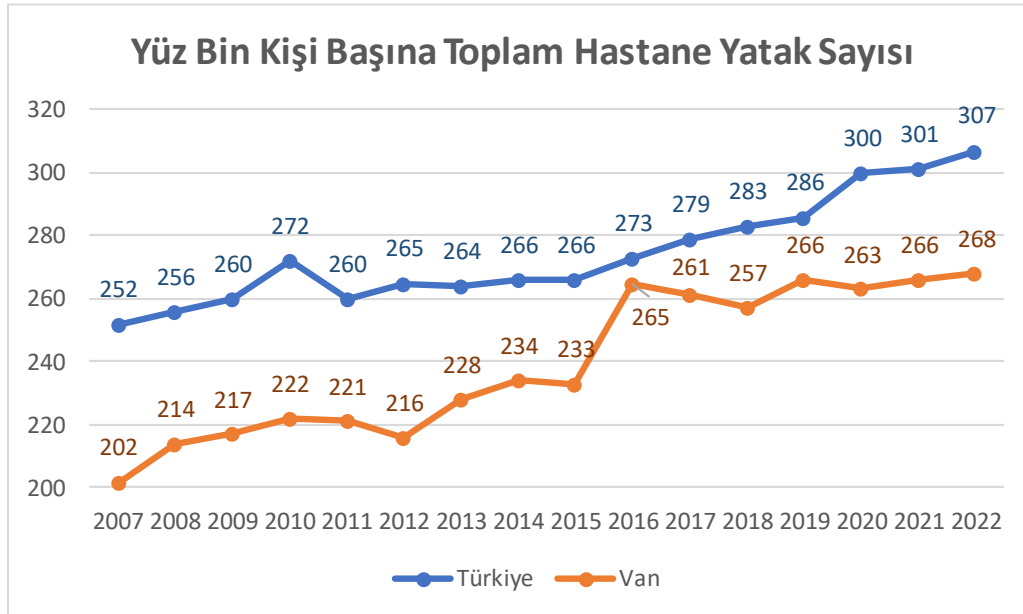
Sağlık Göstergeleri	Van	Türkiye
Hastane Sayısı	15	1.555
Yatak Sayısı	3.030	262.190
10.000 Kişiye Düşen Yatak Sayısı	26,8	30,7
Aile Hekimliği Birimi Sayısı	387	27.762

Aile Hekimliği Birimi Başına Düşen Nüfus	2.917	3.072
Acil Yardım İstasyonu Sayısı	47	3.290
Acil Yardım İstasyonu Başına Düşen Nüfus	24.016	25.921
Acil Yardım Ambulans Sayısı	78	5.735
Acil Yardım Ambulans Başına Düşen Nüfus	14.471	14.870
Uzman Hekim	752	95.600
Pratisyen Hekim	707	53.697
Asistan Hekim	290	45.391
Toplam Hekim	1.749	194.688
Toplam Diş Hekimi	283	42.359
Eczacı	340	38.981
Hemşire	3.117	243.565
Ebe	684	59.632
Diğer Sağlık Personeli	2.781	232.661

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2024.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre yüz bin kişi başına toplam hastane yatak sayısı 2007 yılından 2022 yılına kadar artış göstermiştir. Van'da 2007 yılında 202 olan yüz bin kişi başına toplam hastane yatak sayısı 2022 yılında 268 olarak gerçekleşmiştir. Benzer bir artışın Türkiye'de de gerçekleştiği görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

Şekil 16: Yüz Bin Kişi Başına Toplam Hastane Yatak Sayısı

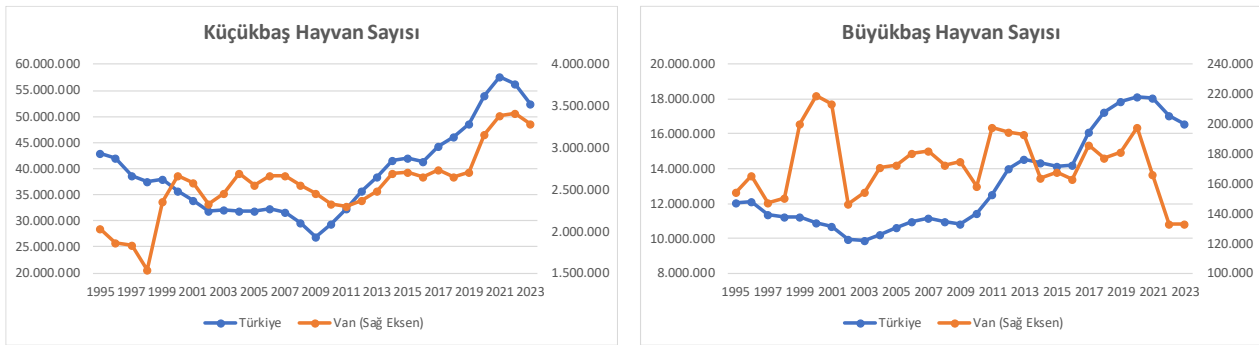

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

10 Tarım Göstergeleri

Van ilinin ekonomisinde tarım ve hayvancılığın önemli bir yeri bulunmaktadır. Özellikle küçükbaş hayvancılıkta Türkiye'nin en önde gelen illerinden biri olduğu söylenebilir. Örneğin Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2023 yılı küçükbaş hayvan varlığı 3.280.145 baş olup Türkiye'de ilk sırada bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan varlığı bir yandan süt ve kırmızı et sektörleri için girdi sağlarken bir yandan da yem bitkileri üretiminin yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır. Van ilinde büyükbaş hayvan sayısı 133.193 olup ülkede 46. sırada yer almaktadır. Van ili 553.716 baş kümes hayvanı varlığı ile 51. sıradadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

Şekil 17: Küçükbaş ve Büyükbaş Hayvan Sayısı

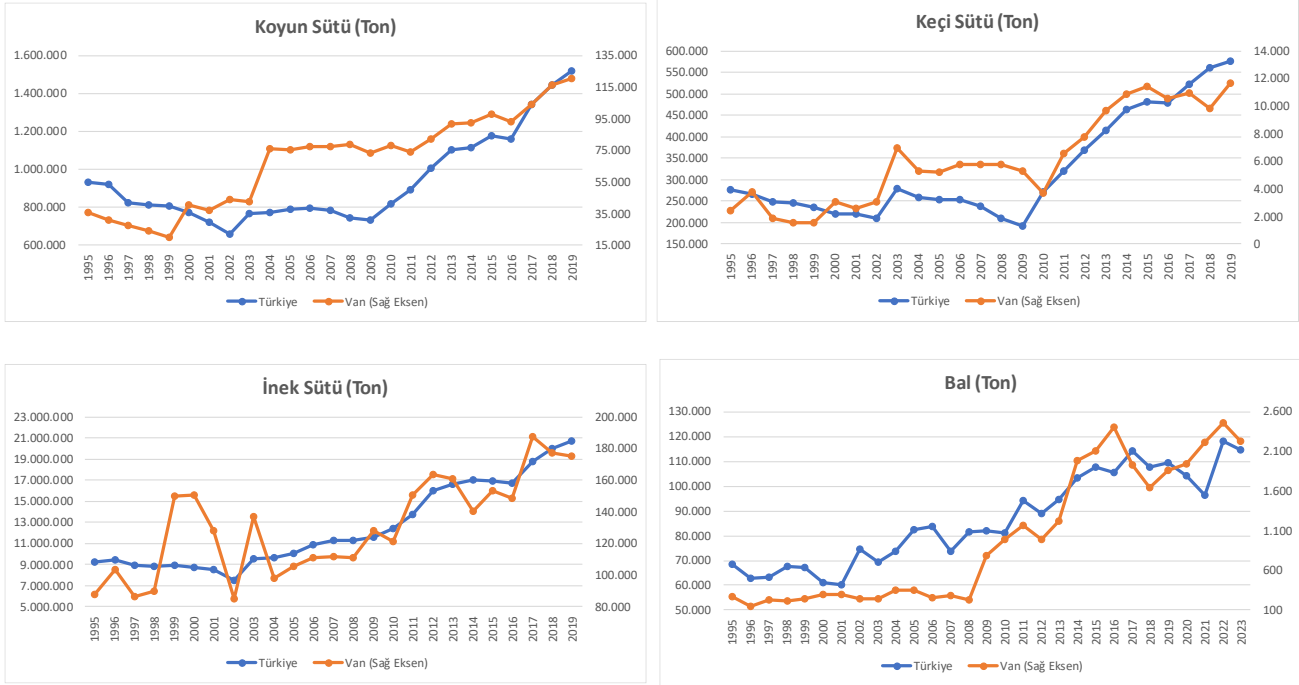
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

2021 yılında Van ilinin bitkisel üretim değeri 838,6 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Canlı hayvanların değeri 2021 yılında 4,8 milyar TL ve hayvansal üretim değeri 2020 yılında yaklaşık 1 milyar TL seviyesindedir. Canlı hayvanların değeri ve hayvansal üretim değeri verilerinde Van ili 14. sırada yer almaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

Hayvansal ürünlerin üretimi konusunda son yıllarda Van ilinin ivme kazandığı görülmektedir. Özellikle küçükbaş hayvanların sütü ve bal üretiminde Türkiye'de söz sahibi olduğu söylenebilir. Türkiye İstatistik Kurumunun en güncel verisi olan 2019 yılına göre Türkiye'deki koyun sütünün yaklaşık %8'i Van ilinde üretilmektedir. Yıllık 120.812 ton koyun sütünün elde edildiği Van ili ilk sırada yer almaktadır. Van ilinde 2019 yılında 11.667 ton keçi sütü üretilmiş olup Türkiye'de 15. sırada bulunmaktadır. Özellikle 2008 yılından itibaren bal üretiminde gözle görülür bir artış kaydedilmiştir. 2023 yılında Van ilinde 2.226 ton bal üretimi gerçekleşmiştir. Ülke üretiminin %2'sine denk gelen bu üretim miktarıyla Van ili 13. sırada

yerini almıştır. 2019 yılı inek sütü üretim miktarı 175.480 ton olarak gerçekleşmiştir. Van ili inek sütü üretiminde 46. sırada yer almıştır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a).

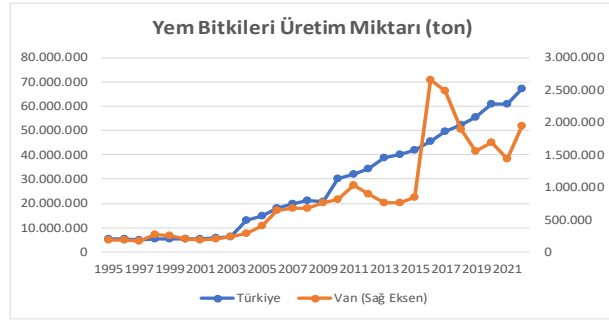
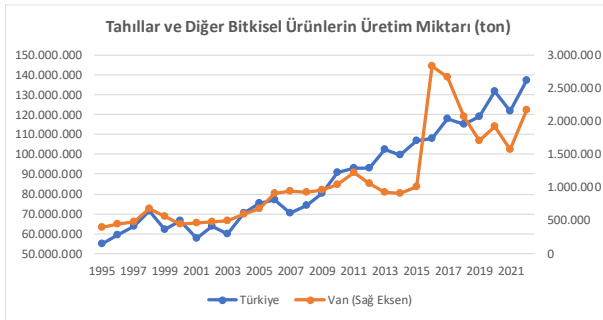
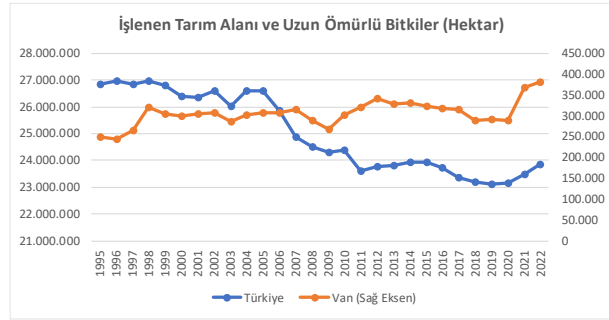
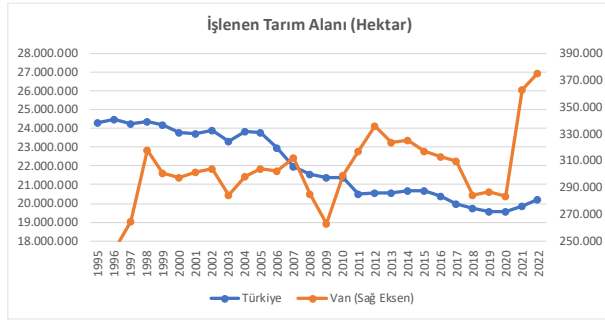
Şekil 18: Hayvansal Ürünlerin Üretim Miktarları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

2022 yılında Türkiye’de işlenen toplam tarım alanı 20,2 milyon hektardır. Van ilinde işlenen toplam tarım alanı yaklaşık 375 bin hektar olup Türkiye’de işlenen toplam tarım alanına oranı %2’nin biraz altındadır. Türkiye’de tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarı 2022 yılında toplam 137,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Van ilinde bu veri yaklaşık 2,17 milyon ton olup Türkiye’deki bitkisel üretimin %1,6’sına denk gelmektedir. Yem bitkileri üretimi 2022 yılında Türkiye’de 67 milyon ton, Van ilinde ise 1,9 milyon ton seviyesindedir. Bu verilere göre Van ilinin yem bitkileri üretimi Türkiye’nin %3’üne denk gelmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a). Hayvan varlığının fazla olması Van ilinde yem bitkilerinin üretiminin yüksek olmasında başat rol oynamaktadır.

Şekil 19: Tarım Alanı ve Bitkisel Üretim Miktarı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2024a.

KAYNAKÇA

- İçişleri Bakanlığı. (2024). *Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri*. <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkildariBolumleri.aspx>. Erişim Tarihi: 11.07.2024.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. (2024). *Konaklama İstatistikleri*. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201120/konaklama-istatistikleri.html>. Erişim Tarihi: 17.07.2024.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024). *Eğitim İstatistikleri*. <https://istatistik.meb.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 09.08.2024.
- Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu. (2024). *Sayılarla OSB'ler*. <https://osbuk.org/view/sayilarlaosb/osbliste.php>. Erişim Tarihi: 18.07.2024.
- Sağlık Bakanlığı. (2024). *Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2022*. <https://www.saglik.gov.tr/TR-103184/saglik-istatistikleri-yilligi-2022-yayinlanmistir.html>. Erişim Tarihi: 13.08.2024.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2019a). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2017)*. <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege>. Erişim Tarihi: 11.07.2024.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2019b). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2017)*. <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/ilce-sege-raporlari>. Erişim Tarihi: 11.07.2024.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2022). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2022*. <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/ilce-sege-raporlari>. Erişim Tarihi: 11.07.2024.
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (2024). *SGK Veri Uygulaması*. <https://veri.sgk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 17.07.2024.
- Ticaret Bakanlığı. (2024). *Faaliyet İllerine Göre İstatistik Tabloları*. <https://ticaret.gov.tr/data/6639d3ca13b876b26075ac38/Faaliyet%20%C4%B0lleri%202024%20Haziran%20Verileri.xlsx/>. Erişim Tarihi: 17.07.2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024a). *Bölgesel İstatistikler*. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/anaSayfa.do?dil=tr>. Erişim Tarihi: 11.07.2024.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2024b). *İl Düzeyinde İşgücü İstatistikleri, 2023*.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Duzeyinde-Isgucu-Istatistikleri-2023-53838&dil=1>. Erişim Tarihi: 18.07.2024.

Türkiye İstatistik Kurumu Van Bölge Müdürlüğü. (2018). *İranlı Ziyaretçilerin Van Ekonomisine Katkısı ve Beklentileri Araştırması*.

<https://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/Iranli%20Ziyaretcilerin%20Van%20Ekonomisine%20Katkisi%20ve%20Beklentileri%20Arastirmasi.pdf>. Erişim Tarihi: 08.08.2024.

Türk Patent ve Marka Kurumu. (2024a). *Resmi İstatistikler*.

<https://www.turkpatent.gov.tr/istatistikler>. Erişim Tarihi: 08.08.2024.

Türk Patent ve Marka Kurumu. (2024b). *Türkiye'nin Coğrafi İşaretleri*.

<https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=65>. Erişim Tarihi: 08.08.2024.

Türk Patent ve Marka Kurumu. (2024c). *Veritabanı*. <https://ci.turkpatent.gov.tr/veri-tabani>. Erişim Tarihi: 08.08.2024.

Yükseköğretim Kurulu. (2024). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*.

<https://istatistik.yok.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 12.08.2024.